

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методик початкової освіти

Кваліфікаційна робота

з теми **«РОЗВИТОК ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИЧНІ МОДЕЛІ РОБОТИ З
ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ»**

Виконала:

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

РО-М23 групи

спеціальності 013 Початкова освіта

Кирилюк Наталія Василівна

Керівник:

Дутко Олена Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри

педагогіки та менеджменту освіти

Рецензент:

Гудима Наталія Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри

теорії та методик початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	6
1.1. Читацька культура молодшого школяра, її компоненти та місце у структурі культури особистості.....	6
1.2. Традиційні методи і засоби формування читацької культури молодших школярів у пріоритетах НУШ.....	11
 РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	 17
2.1. Стан досліджуваної проблеми у практиці сучасної початкової школи...	17
2.2. Апробація експериментальних моделей роботи з дитячою книжкою.....	24
2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження.....	54
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

ВСТУП

Питання формування читацької культури, важливої складової загальної культури особистості, набуває сьогодні особливого значення з огляду на різке зниження рівня пізнавальної активності школярів та кризи читання. Модернізація освіти має на меті не лише оновлення змісту навчальних предметів, а й зміну засобів і методів навчання, розширення арсеналу методичних прийомів, активізацію діяльності учнів, наближення навчальних тем до реального життя через осмислення та моделювання ситуацій, пошук шляхів розв'язання нагальних суспільних проблем.

Культура читання є стратегічно важливим елементом духовної культури особистості та інструментом підвищення інтелектуального потенціалу нації і соціальної активності суспільства. Питання розвитку читацької культури учнів у цифрову епоху залишається актуальним і своєчасним. Суперечність між інтелектуальним і духовним розвитком учнів, якого вимагає інформаційне суспільство, та зниженням інтересу молодого покоління до книги; акцентом Нової української школи на розвиток комунікативних і читацьких навичок учнів та недостатньою увагою до літературної складової в системі інтегрованого навчання; суспільною потребою у вихованні активних читачів та недостатньою популяризацією читацької культури. суспільна потреба у вихованні активних читачів та відсутність системної роботи з популяризації читання зумовлюють актуальність звернення до цієї проблеми.

Актуальність проблеми та недостатня дослідженість питання використання нових методичних моделей роботи з дитячою книгою у процесі виховання, розвитку та формування читацької культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів зумовили вибір теми дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити систему розвитку читацької культури учнів загальноосвітніх

навчальних закладів на основі використання ефективної методичної моделі роботи з дитячою книгою.

Завдання дослідження:

- осмислити дефініцію понять, визначити компоненти читацької культури особистості;
- проаналізувати традиційні методи і засоби формування читацької культури;
- висвітлити специфіку практичного використання нових методичних моделей роботи з дитячою книжкою на уроках читання в сучасній початковій школі;
- розробити та апробувати методичну систему використання нових підходів з метою формування читацької культури учнів.

Об'єкт дослідження: освітній процес у початковій школі.

Предмет дослідження: нові методичні моделі роботи з дитячою книжкою як засіб розвитку читацької культури молодших школярів.

Теоретико-методологічною базою дослідження стали праці науковців та педагогів-практиків О. Бондаренко, Н. Ващенко, О. Джежелей, А. Ємець, Л. Іванової, О. Ісаєвої, Т. Качак, Г. Коваль, І. Корнійчук, В. Мартиненко, М. Наумчук, Г.Підлужної, О. Савченко, Т. Суржук, В. Теплюк, Г. Ткачук, Т. Толмачової, В. Трунової, Г. Чуйко та ін., присвячені проблемам роботи з дитячою книжкою та формування читацької компетентності й самостійності, читацької культури молодших школярів.

Для вирішення поставлених завдань використані теоретичні (вивчення й аналіз психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури, прогнозування і моделювання навчально-літературної діяльності; синтез емпіричного матеріалу) та емпіричні (педагогічне спостереження та аналіз уроків читання; вивчення продуктів діяльності учнів та спостереження за їх поведінкою, вчинками; анкетування, бесіди; узагальнення педагогічного досвіду; педагогічний експеримент, методи математичної обробки експериментальних даних) методи дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що проблема використання нових методичних моделей роботи з дитячою книжкою з метою формування читацької культури молодших школярів вперше стала предметом окремої студії. Уточнено й конкретизовано специфіку та найважливіші закономірності формування читацької культури учнів початкових класів; висвітлено та обрентовано особливості використання нових методичних моделей роботи з дитячою книжкою; розроблено уроки та позакласні заходи, спрямовані на виховання читацької культури молодших школярів.

Практичне значення роботи полягає у її спрямуванні на підвищення ефективності освітнього процесу й літературної освіти в початковій школі, зростання інтересу школярів до читання.

Апробація дослідження. Основні теоретичні положення й практичні результати апробовані на низці всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях (2023-2024 рр.); звітній конференції студентів і магістрантів педагогічного факультету К-ПНУ імені Івана Огієнка (2024 р.).

Наукові результати висвітлені у публікації: «Традиційні методи та засоби формування читацької культури молодших школярів і пріоритети НУШ» у збірнику наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету К-ПНУ (Випуск XX. 2024. С. 126-130).

Експериментальна база дослідження. Основні положення, експериментальні моделі і результати дослідження були апробовані під час проходження практики у Нетішинській гімназії «Гармонія» Нетішинської міської ради Хмельницької області. Експериментом було охоплено 66 учнів 4-А, 4-В класів та 21 учитель.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що проблема формування культури читання у дітей молодшого шкільного віку не втрачає своєї актуальності протягом століть. Читацька культура є важливою складовою загальної культури особистості, процес її формування відбувається поступово і потребує правильної організації читання дітей на уроках та в позаурочний час. Показниками високого рівня читацької культури є сформованість читацьких умінь і навичок, обізнаність у читацькій сфері, здатність критично і творчо аналізувати та осмислювати художні тексти, інтерес до читання та читацька самостійність. Соціальні запити цифрової доби вказують на актуальність окресленої проблематики з огляду на необхідність не лише популяризації читання, а й оновлення змісту літературної освіти та ставлення до дитячої книги.

У сучасних початкових класах було продемонстровано, що з метою формування культури читання в учнів учителі поєднують традиційні методи читання та рецензування з методами «Щоденні 5», елементом інтерактивного та інтегрованого навчання, надаючи перевагу першим. Під час констатувального етапу експерименту було виявлено, що більшість четвертокласників мають епізодичний інтерес до читання, вузький читацький кругозір, відсутність інтересу до книг, недостатнє знання творів сучасних авторів і, як наслідок, низький рівень культури читання (на високому рівні – 22,7% респондентів, на достатньому – 34,8%, середньому – 24,3%, початковому – 18,2%).

У дослідженні представлено огляд та результати апробації методичної моделі дослідження дитячої книги з використанням цифрових інструментів, моделі на основі творчих інтерактивних проєктів та моделі на основі методів технології розвитку критичного мислення в освітньому процесі учнів експериментального 4-В класу.

Такі методики є ефективними за умови дотримання певної логічної послідовності, як-от: використання прийомів критичного мислення в процесі опрацювання та аналізу художніх текстів, творчих інтерактивних проєктів, форм роботи, що передбачають використання цифрових технологічних інструментів під час вивчення сучасної літератури на уроках, організація заходів з популяризації читання в позаурочний час. Його роботу визнано ефективною. Значно розширилося коло читання дітей, підвищився інтерес до читання, з'явилося краще розуміння розмаїття літературних жанрів, критичне сприйняття художніх творів, більш творчий підхід до читання.

Результати експерименту показали, що правильний вибір ефективних методів і форм читання, активне залучення однокласників та вмілий підбір цікавих вправ, ігор та завдань на основі читання допомагають досягти бажаних результатів. Рівень читацької культури молодших школярів значно покращився: високий – 28,8%; достатній – 37,9%; середній – 22,7%; початковий – лише 10,6%. Як показує порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту, активне залучення дітей до дитячої книги з використанням сучасних методичних моделей є важливим чинником формування читацької культури. Слід зазначити, що в процесі такої діяльності підвищується рівень літературного розвитку та духовної культури дітей молодшого шкільного віку.

Таким чином, вихідна методологія дослідження є коректною, окреслені завдання виконані, мета досягнута, а загальні наукові висновки та впровадження основних теоретичних положень дослідження у шкільну практику спрямовані на подальший розвиток читацької культури молодших школярів.

Безумовно, запропоновані методи підвищення рівня читацької культури учнів є лише початком вирішення проблеми. Передбачається розробити комплексну програму популяризації дитячого читання, скласти методичні рекомендації для вчителів та підготувати цікаві матеріали для мотивації молодших школярів до читання на уроках та в позаурочний час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева С. Формування інтересу до читання молодших школярів. *Початкова школа*. 2009. №12. С. 6-8.
2. Антонова Л.А. Швидкочитаночка. 3 клас. Сучасні оповідання та вправи для вдосконалення навички швидкого читання. Київ : Літера ЛТД, 2019. 48 с.
3. Антонова Л.А., Крупчан С.В. Швидкочитаночка. 1 клас. Сучасні оповідання та вправи для вдосконалення навички швидкого читання. Київ : Літера ЛТД, 2018. 48 с.
4. Антонюк О.В. Культура читання як фундамент інформаційної культури особистості. URL: <http://knyhobachennia.com/?category=2&article=188>
5. Бех І. Виховання особистості: Сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
6. Бех І. Молодший школяр у виховному просторі міжособистісних взаємин. *Початкова школа*. 2000. № 5. С.1-3.
7. Білавич Г. Формування читацьких інтересів молодших школярів засобами сучасного дитячого бестселера. Івано-Франківськ, 2012. 45 с.
8. Будна Н.О. Літературне читання. Навичка читання вголос : діагност. карт. : 4 кл. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2022. 40 с.
9. Будна Н.О. Літературне читання. Робота з літературним твором : діагност. карт.: 4 кл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2023. 64 с.
10. Будна Н.О. Літературне читання: усний переказ прочитаного твору: діагност. карт. : 4 кл. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2022. 48 с.
11. Вашуленко О. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. *Початкова школа*. 2011. № 1. С. 48 – 50.
12. Вашуленко О.В. Оцінювання читацьких компетентностей молодших школярів. *Початкова школа*. 2007 . №12. С. 16 – 18.

13. Ващенко Н. Виховання у молодших школярів любові до читання. *Початкова школа*. 1989. С.11-16.
14. Волошина В. В. Психологічні детермінанти навчальної успішності молодших школярів : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. психол. наук. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1999. 19 с.
15. Гоголь Н. Ігри на уроках читання як один із засобів естетичного виховання. *Початкова школа*. 2000. № 1. С. 19-21.
16. Гуцалюк Т.В., Мархайчук М.В. Промоції та інноваційні мотивації учнів початкових класів НУШ до читання сучасної української дитячої літератури: підходи й можливості (Практичний посібник до Хрестоматії сучасної української дитячої літератури для 1,2 класів серії «Шкільна бібліотека»). Славута, 2023. 124 с.
17. Державний Стандарт початкової освіти Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
18. Енциклопедія освіти / головн. ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
19. Закон України «Про освіту». (Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. ст. 380).
20. Закон України «Про повну загальну середню освіту». (Відомості Верховної Ради (ВВР). 2020. № 31. ст. 226).
21. Зелена Л.Є. Дидактичні ігри на формування навичок читання. *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 16-18. С. 43-46.
22. Інноваційні освітні технології в Новій українській школі: монографія / за ред. проф. О.Б. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.
23. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 1). URL: <http://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/>

24. Ісаєва О.О. Про основні парадигми шкільної літературної. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2011. № 1. С. 2-4.
25. Ісаєва О.О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури: Автореферат дисертації доктора пед. наук: 13.00.02. Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2004. 41 с.
26. Ісаєва О.О. Про сучасного читача: що відбувається з книгою на сучасному етапі. *Шкільна бібліотека*. 2014. №3. С.13-17.
27. Ісаєнко С. Б. Технології формування читацької культури в умовах особистісно-орієнтованого навчання. URL: http://zarlit19.blogspot.com/2015/03/blog-post_6.html
28. Качак Т. Б. Зарубіжна дитяча література: основні аспекти вивчення. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 1. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2011. С.125-131.
29. Качак Т.Б. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти: літературознавчі та науково-методичні статті, рецензії. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2013. 132 с.
30. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2015. 44 с.
31. Качак Т.Б. Літературна освіта в Україні: промоція дитячої книги і читання. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 4. Рівне : Дятлик М., 2013. С. 239-246.
32. Костенко Т.М., Довгопола К.С. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 176 с.
33. Куріпта В. І. Навчальні ігри на уроках читання. 1-4 класи. Харків : Вид. група «Основа», 2008. 160 с.

34. Ларіонова Н. Електронні освітні ігрові ресурси в освітньому процесі початкової школи : науково-методичний посібник. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 96 с.

35. Мартиненко В. Робота з дитячою книжкою. *Початкова школа*. 2001. №6. С. 42–57.

36. Мартиненко В.О. Індивідуальний підхід до формування і розвитку навички читання молодших школярів: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с.

37. Мартиненко В. М. Робота з дитячою книжкою. *Початкова школа*. 2003. №7,8. С.24-28, 40-43.

38. Мєлєкєсцева Н.В. Розвиток критичного мислення молодших школярів засобами сучасної української дитячої літератури. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць. Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка ; Ін-т педагогіки НАПН України [Гол. ред. Лабунець В. М.]. Вип. 27 (2-2019). Ч. 2. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д.Г., 2019. С. 380-386.

39. Мєлєкєсцева Н.В. Таксономія Б. Блума як інструмент розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках літературного читання. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. Вип. 20, Т. 3. С. 30-31.

40. Мєлєкєсцева Н., Гудима Н. Розвиток критичного мислення молодших школярів: стратегії роботи з творами сучасної української літератури для дітей. *Фахова підготовка вчителя початкової школи в умовах реформування освіти* : колективна монографія / за ред.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум, 2020. С. 90-103.

41. Науменко В. Навчання вдумливого читання і розуміння художнього твору. *Початкова школа*. 2008. № 7. С. 50–51.

42. Науменко В.О. Методичні рекомендації до уроків літературного читання. *Початкова школа*. 2013. № 32. С.18-30.
43. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник / Кірик М.Ю., Данилова Л.І. Львів : Світ, 2019. 136 с.
44. Нова українська школа: poradник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н.М. Київ : Плеяди, 2019. 208 с.
45. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти. Київ : Ленвіт, 2000. 384 с.
46. Педагогічні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі / за наук. ред. Чабайовської М.І. Тернопіль : Мальва-ОСО, 2015. 188 с.
47. Петрик О. Реалізація комунікативно-діяльнісного підходу у мовно-мовленнєвій освіті молодших школярів. *Початкова школа*. 2019. № 6. С. 39-43.
48. Підлужна Г.В. Позакласне читання молодших школярів: реалії та перспективи. *Початкова школа*. 2004. №6. С.56 – 59.
49. Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.
50. Порадник з питань організації освітнього процесу в початкових класах закладів загальної середньої освіти. Матеріали інструктивно-методичної наради «Початкова освіта в нових реаліях: досвід, ризики та перспективи». Ужгород, ЗІППО, 2022. 81 с.
51. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. Київ : Абрис, 1997. 358 с.
52. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. Київ : Магістр, 1997. 225 с.

53. Слободянюк А., Гудима Н. Партнерська взаємодія вчителя та батьків як засіб розвитку читацької компетентності здобувачів початкової освіти. *The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice»*, January 24-26, Varna, Bulgaria. 587 p. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/01/Modern-challenges-to-science-and-practice.pdf#page=404>

54. Старагіна І.П., Терещенко В.М., Панченков А.О. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання : навчально-методичний посібник. Харків : Соняшник, 2020. 176 с.

55. Стрельченко І.О. Формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами інтегрованого навчання. *Актуальні проблеми сучасної освіти України та Польщі. Матеріали науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів* / заг. ред. Н. Луцан. Івано-Франківськ, ПП Бойчук А. Б., 2018. С.166-170.

56. Стрельченко І.О. Формування моральних цінностей молодших школярів засобами літературних казок Олександра Дерманського. *Інформаційний бюлетень кафедри фахових методик і технологій початкової освіти: збірник наукових праць*. Івано-Франківськ, ПП Бойчук А. Б., 2019. №3. Частина 2. С.151-155.

57. Стрельченко І.О. Цифрові засоби формування культури читання молодшого школяра. *Освітня інноватика. Українсько-польський збірник студентських наукових праць* / за ред. проф. Будник О.Б.; Центр інноваційних освітніх технологій «PNU EcoSystem». Випуск 1. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2019. С.126-132.

58. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5 т. Київ : Радянська школа, 1976-1977. Т.1. 654 с.

59. Сучасний урок в початковій школі. 33 уроки з використанням технології критичного мислення / Упоряд. Г.О. Ярош, Н.М. Седова. Харків : Вид. гр. «Основа», 2007. 240 с.

60. Тернопільська В. І. Культура особистості школяра: постановка проблеми. Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2005. Вип. 24. С. 130-133.

61. Типові освітні програми для 1-4 класів НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

62. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом О.Я. Савченко. 2019 р. URL : <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

63. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом Р.Б. Шияна. 2019 р. URL : <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

64. Тіхонова Н.Г. Впровадження сучасних читацьких технік в освітній процес початкової школи (з досвіду роботи вчителя початкових класів. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2024. 46 с.

65. Тіхонова Н.Г. Нестандартні уроки позакласного читання в початковій школі (з досвіду роботи вчителів початкових класів Кіровоградщини) : методичні розробки для вчителів початкових класів. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2024. 132 с.

66. Ткачук Г.В. Читання-розгляд як системний метод формування культури читацької діяльності учня. *Початкова школа*. №8. 2009. С.7-11.

67. Ткачук Г.П. Уроки зустрічі з книжкою. *Початкова школа*. 2000. №2. С. 15-18.

68. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі: підручник. Київ : Вид. центр «Академія», 2012. 312 с.

69. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі на екзистенціально-діалогічних засадах. Київ : Міленіум, 2002.

70. Ушмарова В.В. Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 68 с.

71. Федорчук В.В. Педагогічні технології в початковій школі. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко, 2014. 268 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/2085>
72. Федорчук В.В. Освітні технології : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2019. 161 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/5927>
73. Фенцик О.І. Повноцінне сприйняття молодшими школярами художніх творів на уроках літературного читання. *Початкова школа*. №5. 2011. С.9-14.
74. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди. Київ : Абрис, 2002. VI. 742 с.
75. Формування читацької компетентності молодших школярів. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1192-formuvannya-chitatsko-kompetentnost-uchniv-pochatkovo-shkoli>
76. Чепелева Н.В., Яковенко Л.П. Читання як чинник інтелектуального розвитку особистості. *Психологічна теорія і технологія навчання. Актуальні проблеми психології*. Том 8. Випуск 6.
77. Шумілова І. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі : навчальний посібник. Київ, 2023. 248 с.
78. Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с.
79. Яріш Г.П. Розвиток життєвих компетентностей на уроках читання в початковій школі. Тернопіль, 2011. 176 с.
80. Яцента Л. Формування якостей читання як методична проблема. *Початкова школа*. 2008. №9. С. 3– 6.
81. Gesare T. How to make reading fun for child. URL: https://www.standardmedia.co.ke/evevoman/article/2001300064/how-to-instill-the-reading-culture-in-your-child?fbclid=IwAR2YVjDzVmzIKlyNsdLF_zP17Xe067chPt3wot8arUOHO2fMG_jsJhtw2DQ

82. Treuer David. Reading Culture. *Studies in American Indian Literatures*. Series 2, Vol. 14, No. 1 (Spring 2002), pp. 51-64. URL: <https://www.jstor.org/stable/20737123?seq=1&fbclid=IwAR3iD9bFKjYQ83zJMXfeAMf738MFrDsxhMykCAB1h9brwArOCDUIlVt4Kw>